Boekbesprekingen

181 : 165.6 : 24 : 56 : 174.7 Larix (43)

Beninde-Croth: Die Bedeutung der europäischen und japanischen Lärche in den nördlichen Regierungsbezirken von Rheinland-Pfalz. Mitteilungen aus dem Forsteinrichtungsamt Rheinland-Pfalz, 2, 1953.

Bij de verjonging van de beukenbossen in Rheinland-Pfalz is het gewenst door menging met naaldhoutsoorten naar een verhoging van de productie te streven. In verband hiermede moet aan de Europese en Japanse lariks grote betekenis worden toegekend.

Ten aanzien van de Europese lariks moet de aanplanting beperkt worden tot de Sudeten- en Poolse lariks. De Europese lariks kan met succes worden geplant op groeiplaatsen, welke overeenkomen met een beukenboniteit van 2,5 en hoger; de neerslag gedurende de vegetatietijd moet minstens 300 mm zijn, terwijl vermeden worden beplantingen, uit te voeren boven een hoogte van 550 m boven zee.

Boven deze zône komt de Japanse lariks in aanmerking. De waterverzorging van de grond is voor de Japanse lariks van groot belang. Globaal kan voor het land Rheinland-Pfalz een jaarminimum van 800 mm worden aangegeven. De Japanse lariks is een goede pionierhoutsoort op groeiplaatsen met abnormaal hoge grondwaterstand.

Het rassenvraagstuk is ook voor de Japanse lariks van grote betekenis. Er kunnen 3 typen worden onderscheiden :

1. type met goede stamvorm en naar boven gerichte takken.
2. type met goede stamvorm en zijwaarts gerichte takken.
3. type met slangvormige stam en dikke, zijwaarts gerichte takken, die vaak aan de uiteinden naar beneden zijn omgebogen.

De massabijgroei van deze typen is waarschijnlijk ongeveer gelijk, maar de waardebijgroei verschilt belangrijk, zodat het derde type, bij een eventuele contrôle op de herkomst, geheel zal moeten worden uitgeschakeld. Ook in verband met deze stamvormverschillen is het gewenst over te gaan tot een nauwer plantverband, waardoor bij de dunning de selectiemogelijkheid vergroot wordt. Het plantverband moet minstens 1 bij 1 meter zijn, hoogstens 1,3 bij 1,3 meter.

De schrijvers wijden vervolgens interessante beschouwingen aan het verschil in groei en behandeling in Duitsland en Japan, getoetst aan de opbrengsttabellen van resp. Zimmerle en Karamatsu. Hieruit blijkt :

1. De hoogte-ontwikkeling in Duitsland en Japan is tot een leeftijd van 40 jaar ongeveer gelijk. Boven deze leeftijd groeit de Japanse lariks in Duitsland sneller.
2. De massabijgroei in Duitsland ligt belangrijk beneden de bijgroei in Japan.
3. In Japan begint de dunning op 10-jarige leeftijd, de dunningsopbrengsten culmineren op 25-jarige leeftijd. Uitgaande van de gedachte, dat de culminatie van de dunningsopbrengsten moet samenvallen met het tijdperk van de hoogste massabijgroei, is een aldus uitgevoerde dunning in overeenstemming met het groeirhytme van de Japanse lariks.

De schrijvers nemen stelling tegen de opvatting van Zimmerle, die met de dunningen wil beginnen op 20-jarige leeftijd, terwijl de dunningsopbrengsten culmineren op 40-jarige leeftijd.

Terwijl de culminatie van de gemiddelde aanwas van de Europese lariks plaats vindt op 60—70 jarige leeftijd, waardoor een omloop van 120—140 jaar gerechtvaardigd is, culmineert de gemiddelde aanwas bij de Japanse lariks op 45-jarige leeftijd, zodat de omloop niet hoger gesteld moet worden dan 70—80 jaar.

De Japanse Lariks geeft, globaal beschouwd, een 30% hogere bijgroei dan de Europese lariks.

A. van Laar.

---

93 : 91 (492)

J. J. Talsma „De Bedreiging onzer Bossen en Beplantingen". N. Samson N.V., Alphen aan den Rijn 1953.

De bedoeling bij de uitgave van dit rond 100 bladzijden tellende en met één en dertig illustraties versierde boekje, is zeer zeker geweest een krachtige bijdrage te leveren

ter behartiging van de natuurbeschermingsbelangen. Deze doelstelling wordt door de titel beperkt in omvang, omdat het geschrift alleen gaat over die natuurbeschermingsbelangen, verbonden aan bossen en beplantingen. Ook na een herhaalde rustige lezing van dit boekje ben ik uitsluitend tot de conclusie gekomen, dat met deze publicatie de natuurbescherming geen dienst is bewezen maar wel schade wordt berokkend. Zulks is een gevolg van verschillende omstandigheden.

In de eerste plaats maakt de schrijver de principiële fout, dat hij de bevordering van het natuurschoon slechts kan zien als het angstvallige behoud van het bestaande. Hij ziet het natuurschoon niet als gebonden aan een levende natuur, waarin sterven en geboren-worden even grootse momenten zijn. Hij ziet het natuurschoon, dat wil zeggen elk van de vele objecten, die samen dat natuurschoon vormen, als een bestaand iets, dat hij krampachtig wil behouden Vandaar ook de fatale fout die hij op blz. 47/48 begaat, waar hij een onjuiste parallel gaat trekken tussen maatregelen ten behoeve van monumenten van geschiedenis en kunst en die ten behoeve van natuurmonumenten.

Die zelfde instelling brengt hem er toe de gemeente Heerde te laken omdat de gemeenteraad de Bonenburgerlaan heeft willen vellen (blz. 42/43). Hij kan zich blijkbaar niet indenken, dat omtrent de wenselijkheid van velling, ook uit een oogpunt van bevordering van natuurschoon, verschil van mening kan bestaan. Voor hem geldt alleen: die laan is mooi, dus moet hij niet worden geveld. Dat deze gemeente honderden hectaren bos heeft aangelegd, deze zelfde laan 24 jaren lang heeft behouden, toen ze indertijd dreigde te worden geveld, dat deze laan over enkele jaren toch geveld zal moeten worden en dat de gemeente voornemens was voor het nageslacht weer een nieuwe beplanting aan te brengen, het is alles niet of nauwelijks noemenswaard.

Dit geval, de voorgenomen velling van deze éne laan, wordt later ook nog gebruikt als enige bewijsvoering voor een wel zeer ongegronde beschuldiging: „Er zijn gevallen, „zowel van publiekrechtelijke lichamen, als van verenigingen en stichtingen van alge„meen nut, waar zonder noodzaak maar raak wordt gekapt". Ik ben er van overtuigd, dat de schrijver hier „de plank raak misslaat".

In de tweede plaats ademt het gehele geschrift de naar mijn mening zeer verkeerde geest, dat het van de onjuiste veronderstelling uitgaat, dat het natuurschoon alleen kan worden bevorderd door wettelijke dwangmaatregelen, in het bijzonder door een algemeen kapverbod. Daartegenover kan men stellen, dat zelfs de beste boswetgeving ons het behoud van het bos als object van natuurschoon niet kan waarborgen.

Het natuurschoon, dat in de vorm van bossen en houtopstanden in ons land aanwezig is, is voor het overgrote deel ontstaan uit het particulier initiatief, door dé bij de Nederlandse bevolking aanwezige echte liefde voor de natuur, de vele illustraties in het boekje leggen daarvan getuigenis af. Denkt Talsma nu werkelijk, naast ons vertrouwen in deze mooie volkseigenschap dat men zich bij een geringe verruiming van het kapverbod „in de storm begeeft", dat er dan dadelijk „periculum in mora" zal zijn, dat „Saguntum verloren zal gaan" en dat „heidenen" (houtkopers en grond speculanten) zich aanstonds meester zullen maken van onze buitenplaatsen? Hier geldt inderdaad, dat overdrijving schaadt en dat deze schade aan de zaak van het natuurschoon in geen geval met wettelijke bepalingen kan worden voorkomen.

Op blz. 24 geeft de schrijver een opsomming van een groot aantal factoren, welke er aan hebben medegewerkt, dat veel natuurschoon werd behouden of factoren die de nodige waarborgen hebben geboden dat meer met de belangen van het natuurschoon rekening werd gehouden. Deze factoren werden echter niet als positieve waarden vermeld. Neen, zij worden alleen aangehaald als hulptroepen om de „onvoldoendheid" van de Boschwet 1922 te staven.

Evenzo mist men in dit boekje de vermelding van vele andere feiten die in positieve zin de laatste decennia verbetering hebben gebracht. Zo is er toch ontzettend veel gedaan op het gebied van wegbeplanting, zowel door Rijkswaterstaat als door Provinciale waterstaten en polderbesturen, voor de aanleg van bos- en recreatie-complexen (900 ha door de gemeente Amsterdam), de landschapsverzorging in de IJselmeerpolders, de aankopen van belangrijke boscomplexen door de Staat en door verschillende gemeenten, zoals Ede, Epe, Apeldoorn om er maar enkele te noemen, de verbetering van onze bosbouwvoorlichting enz. enz.

Ook vergeet de schrijver, dat dwingende wettelijke bepalingen, die de bosbezitters in de vrije beschikking over zijn houtopstanden belemmeren, in vele gevallen ook schade kunnen berokkenen aan het natuurschoon en wel in deze zin, dat zij de lust om tot aanplanting van houtgewas over te gaan, bekoelen. In het door hem aangehaalde voorbeeld van de Bonenburgerlaan, kan men zeggen, dat deze laan door de hantering van een kapverbod behouden kan worden (zij het dan ook maar tijdelijk), maar men kan daar ook tegenover stellen, dat als dat kapverbod wordt gehanteerd, de lust bij de eigenares

gering zal zijn om meer wegen te gaan beplanten. De bomen die in zulke gevallen worden gered, kunnen worden geteld, maar die, welke dientengevolge niet worden geplant, kan niemand tellen.

Men dient te bedenken, dat passende wettelijke voorschriften uitgesproken ernstige schendingen van het natuurschoon moeten keren, maar voor het behoud van ons natuurschoon, ook voor de verre toekomst, moeten daarnaast positieve handelingen worden verricht. Hierbij kan de overheid op eigen terrein actief optreden en verder stimulerend werken, maar als de behoefte aan natuurschoon niet leeft in het volk, dan staat de overheid alleen de weg open van overleg en opvoeding. Ik geloof nog steeds in een hoog ontwikkeld gevoel voor natuurschoon bij ons volk, getuige de vele organisaties, die zich de behartiging ervan tot doel stellen en ik verheug me in dit verschijnsel. Ik sla dit gevoel voor het natuurschoon dusdanig hoog aan, dat ik de behartiging ervan niet in eerste instantie een taak van de overheid acht. In eerste instantie is dit geen ambtelijke taak en vooral niet, zoals de schrijver veronderstelt, een taak die uitsluitend op de weg van de overheid ligt. En zeker niet met zo'n ruw middel als een kapverbod.

In de derde plaats heb ik ernstig bezwaar tegen een andere voorstelling van zaken in dit boekje gegeven. Dadelijk na het voorwoord, wordt gezegd, dat Nederland, wat betreft de wettelijke maatregelen inzake bosbescherming, een grote achterstand vertoont tegenover de meeste andere Europese landen en op blz. 17 wordt zulks nog eens herhaald. Dit moge waar zijn, maar dan moet toch ook de vraag onder ogen worden gezien of inderdaad dergelijke wettelijke maatregelen voor ons land even noodzakelijk zijn als voor de andere Europese landen.

De bosbescherming in vele andere Europese landen beperkt zich uitsluitend of voornamelijk tot het beschermen van bossen in bergachtige gebieden, waar de bossen niet alleen voor zich zelf bescherming behoeven, maar ook onmisbaar zijn voor de lager gelegen landbouwgronden. Maar wat m.i. toch nog meer telt is de vraag, wat is in die landen bereikt en wat is in ons land met z'n „achterlijke" boswetgeving bereikt.

Dat de bossen hier een geringere oppervlakte hebben dan in andere Europese landen is een feit, en daarin is met geen wettelijke bepalingen verandering te brengen. Maar laat men mij eens een land aanwijzen waar op het gebied van „andere houtopstanden", zoveel is bereikt en nog zoveel wordt gedaan als in het onze. En dat is het juist wat men in dit boekje als zeer groot hiaat gevoelt, dat er zo weinig waardering uit klinkt voor hetgeen gedaan is en bereikt is langs andere weg dan met behulp van wettelijke bepalingen.

Zo wordt op blz. 12 gezegd: „Het Nederlandse bosbestand en onze beplantingen in „het algemeen hebben als gevolg van de tweede wereldoorlog een geduchte aderlating „ondergaan" en op blz. 13 wordt gezegd dat „niet alleen de bossen, maar ook parken, „weg- en erfbeplantingen enz. na afloop van de oorlog een uitermate triest beeld toon-„den". Hier tegenover wordt niet gesproken over de krachtige maatregelen tot herstel, hoe daarbij de Staat door het verlenen van subsidie, zowel voor de herplant van de gevelde bossen, als voor het herstel van weg-, dijk- en erfbeplantingen, de helpende hand heeft geboden, in welke mate het herstel is gevorderd en dat in vele gevallen meer maar vooral beter is geplant, zodat een gezonder bos, of een betere beplanting dan de verloren gegane mag worden verwacht. In welke richting men de grens ook overschrijdt, men zal steeds een zeer groot verschil constateren en nergens een zorg voor het landschap ontwaren als die hier te lande aanwezig is.

Behalve deze drie aanmerkingen op de algemene geest en de inhoud van dit boekje, kan men nog op bijna elke bladzijde de vinger leggen op een kleine misvatting of onjuistheid. Zo wordt op blz. 19 en 20, aan de hand van een tweetal voorbeelden van vellingen onder Zeist en Maartensdijk, betoogd dat de opheffing van het kapverbod en de Noodboswet 1917 „funeste gevolgen" hebben gehad. Naar mijne mening zijn deze twee gevallen geenszins voldoende voor een dergelijke stoute conclusie.

Als schrijver het heeft over algemene ontheffingen verleend bij de beschikking van de Directeur van het Staatsbosbeheer, Productiecommissaris voor de Bosbouw en de Houtteelt, d.d. 31 Aug. 1950 B nr. 242.660, zegt hij op blz. 44, dat „nu ook niets meer door „overleg in het belang van het natuurschoon kan worden bereikt....." Deze conclusie is m.i. onjuist. Door overleg wordt, mag men aannemen, juist veel bereikt, in elk geval sluiten deze ontheffingen geen overleg uit.

In de derde alinea van blz. 44 wordt opgemerkt: „en dáárom alleen reeds is het on-„verantwoordelijk de beplantingen van wallen en dijken, van wegen en parken, van erven „en tuinen, aan het welnemen van de particulier over te laten". Hij zegt dit naar aanleiding van de bovengenoemde beschikking van 31 Aug. 1950, hoewel hij weet, dat voor de velling van deze beplantingen alleen ontheffing is verleend binnen de bebouwde kommen.

En dan als laatste voorbeeld op blz. 45: „Of de ooftteelt tot de bemoeiïng van het „Staatsbosbeheer moet behoren wil ik in het midden laten". Hij had gerust kunnen zeggen dat dat niet het geval is. Maar erger vind ik het, dat bij de motivering van het toezicht op de ooftteelt, in de eerste plaats de vraag wordt opgeworpen: „waar is de boer elders vrij?", terwijl verder nog wordt verondersteld, dat het opruimen van kersenboomgaarden alleen afhankelijk is van „willekeur en gebrekkig inzicht van de enkele belanghebbende". Ik voor mij geef althans in dit geval meer voor het inzicht van de belanghebbende, dan voor het oordeel van een buitenstaander.

Wat het overigens voor zin heeft om in het hoofdstuk XVI: „conclusies" een boom op te zetten over het feit, dat er blijkbaar een ogenblik sprake van is geweest, in de omgeving van de Posbank een Europees laboratorium voor Kernphysisch Onderzoek op te richten, is mij niet duidelijk.

Het laatste hoofdstuk, hoofdstuk XIX, handelt over het voor-ontwerp Boswet 1952. Ook deze beschouwing, die op blz. 69 begint en op blz. 94 eindigt, ademt dezelfde geest. De positieve waarden van dit ontwerp worden niet genoemd en er wordt niets dan kwaad van gezegd, omdat het geen voorstel bevat tot invoering van een algemeen kapverbod, dat ook zal gelden voor tuinen en erven en omdat er niet uitdrukkelijk in is gezegd, dat de bepalingen, in 1922 aan de onteigeningswet toegevoegd, gehandhaafd zullen blijven.

Al met al is het uit een oogpunt van behartiging van natuurschoon te betreuren, dat deze publicatie is geschied. Door de zeer eenzijdige kijk op de zaak en door de schromelijke overdrijving, kan het niet anders zijn dan koren op de molen van die personen en catagorieën, die de natuurbeschermers niet ernstig nemen.

G. Gerbranda.

Referaten

2. Houtteelt.

231.4 (435.9) : 176.32 Quercus

Das Problem des Eichenschälwaldes im Grossherzogtum Luxemburg — E. Gillen — Schweiz. Z.f.F. (J.f. suisse) — 103 (3) 1952 (97—103).

Volgens de bodemstatistiek beslaat het eikenhakhout in Luxemburg 22.600 ha, d.i. 26% van de bosoppervlakte of 8.7% van de landsoppervlakte. Het grootste deel van het hakhoutbos is zeer sterk geparcelleerd, particulier bezit.

Het hakhout komt voornamelijk voor in het noorden van het land, waar de jaarlijkse neerslag 750—800 mm bedraagt en de gemiddelde jaartemperatuur 8° C is. De beuk bevindt zich hier in zijn optimum. Andere houtsoorten, die men er van nature aantreft, zijn wintereik, esdoorn, haagbeuk, wilde kers, linde, es, lijsterbessoorten.

Het eikenhakhout werd meer dan honderd jaar geleden aangelegd ter wille van de looibast. De eenvoud van het bedrijf en de vaak terugkerende, hoge opbrengsten waren zeer aantrekkelijk voor particulieren, vooral voor kleine boeren. Door de concurrentie van buitenlandse en synthetische looistoffen, zakte de prijs van de looibast zodanig, dat het bedrijf niet meer rendabel is. Alleen de laatste twee oorlogen gaven oplevingen te zien.

Men is algemeen van oordeel, dat het hakhout in opgaand bos moet worden hervormd. Dit bos moet een hogere rentabiliteit dan het hakhout geven, maar de opbrengstverhoging mag niet ten koste gaan van de bodemproductiviteit.

Omstreeks 1900 werden enkele eikenhakhoutbossen omgezet in fijnsparopstanden. De resultaten waren bijzonder goed zodat deze wijze van hervorming veel navolging vond. Dit leidde echter tot z.g. Fichtenmanie. Met de fijnspar kan geen blijvend resultaat worden bereikt, de tweede generatie produceert namelijk veel minder dan de eerste en talrijke ziekten maken het bedrijf riskant. Zo richtte in 1948 de bastkever zware schade aan.

Volgens de ervaring vestigt de beuk zich van nature in oudere hakhoutbossen. Deze houtsoort groeit in de kronen omhoog en krijgt later zelfs de overhand. Op grond hiervan stelt men zich voor het eikenhakhoutbos indirect in eikenbeukenbos te hervormen volgens het woord van Parade: „Imiter la nature, hâter son oeuvre, telle est la maxime fondamentale de la sylviculture". Hiertoe wordt het hakhout op 15 à 20-jarige leeftijd gezuiverd: de beste telgen worden gespaard, haagbeuk, esp, esdoorn, lijsterbes worden bevoordeeld. Later onderplant men met 4000 à 4500 beuken per ha. Gaten, ontstaan